

Inriktning

av
Vägverkets medverkan i,
och påverkan av,
nationell och internationell

Standardisering

för effektivare måluppfyllelse
i berörda verksamheter

Titel: Inriktning av Vägverkets medverkan i, och påverkan av, nationell och internationell standardisering för effektivare måluppfyllelse i berörda verksamheter

Utgivare: Huvudkontoret

Publikation: 2005:38

Dnr: AL10A 2005:4646

Utgivningsdatum: 2005-03-22

ISSN: 1401-9612

Beställs från: Vägverket, Butiken, 781 87 Borlänge, telefon 0243-755 00, e-post

vagverket.butiken@vv.se

Digital version: Vägverkets webbadress på Internet (<http://www.vv.se>)

Tryckning: Vägverkets tryckeri, Borlänge

Förord

Denna publikation anger inriktningen av Vägverkets medverkan i, och påverkan av, nationell och internationell standardisering.

Dokumentet redovisar de motiv och arbetsformer som är vägledande för Vägverkets engagemang i såväl nationell som internationell standardisering, med syftet att i berörda verksamheter effektivare nå Vägverkets olika verksamhetsmål.

Borlänge den 1 november 2004

Ingemar Skogö

Innehåll

1	Sammanfattande strategi	1
2	Introduktion	2
2.1	Definition.....	2
2.2	Syfte.....	2
2.3	Organisationer.....	2
2.4	Juridiskt ramverk.....	3
3	Standardisering för att effektivare nå verksamhetsmål.....	4
3.1	Övergripande utgångspunkter	4
3.2	Förbättra transportvillkor	4
3.3	Upphandling och marknad.....	6
3.4	Kompetensförsörjning.....	6
4	Prioritering och styrning.....	6
4.1	Roller och ansvar.....	6
4.2	Etablering av Standardiseringsråd.....	7
4.3	Medvetna val av inriktning och ambitionsnivå	7
5	Information	8
6	Referenser.....	8

1 Sammanfattande strategi

Vägverkets agerande inom området nationell och internationell standardisering är baserad på ett antal **bärande idéer**, eller bärande motiv, vilka beskriver de möjligheter som denna verksamhet erbjuder för att effektivisera berörda verksamhetsområden. De bärande idéerna utgörs av de punktsatser som redovisas nedan med tillhörande kommentarer.

- ***Fånga upp kunskap om andras både nya och redan beprövade lösningar.***

Att medverka i internationella expertnätverk som är verksamma inom standardiseringsverksamheten skapar tillgång till kunskap om, och i, omvärlden. En ännu viktigare aspekt kanske är att acceptera internationellt framtagna standarder och därigenom tillgodogöra sig andras kunskaper och erfarenheter utan att själv inom Vägverket varken behöva bedriva motsvarande FUD-verksamhet eller behöva upprepa andras misstag.

- ***Implementera FUD-resultat så att dessa får en bred och allmän användning.***

Implementeringen av olika FUD-resultat kräver på grund av legala krav i många fall påverkan på nationell och internationell standard för att möjliggöra bred och allmän användning. Men även när inte legala krav föreligger så kan standardiseringsinstrumentet vara lämpligt i detta avseende.

- ***Öppna för internationell konkurrens och därmed lägre kostnader.***

Vägverket bör ständigt sträva efter att sänka kostnader genom att aktivt bidra till en fungerande leverantörsmarknad och en sund konkurrenssituation. Genom att göra Sverige till en intressant marknad för utländska entreprenörer, konsulter samt material- och produktleverantörer så ökar konkurrensen och därmed sänks kostnaderna. Samtidigt ökar inflödet av nya lösningar. Europeisk och internationell harmonisering genom standardisering är i detta avseende nödvändig för att reducera handelshinder och vidga leverantörsmarknaden.

- ***Öka medarbetarnas internationella kompetens.***

Att delta i kommittéer och arbetsgrupper på internationell nivå är viktigt för att skaffa sig personliga erfarenheter, kontakter och nätverk. Detta ökar den ”internationella kompetensen” hos medarbetarna.

När det gäller prioritering och styrning av standardiseringsverksamheten så gäller grundprincipen att **medverkan i, och påverkan av, nationell och internationell standardisering styrs och prioriteras på samma sätt som all annan verksamhet inom Vägverket.**

Då standardiseringsverksamheten har en primär koppling till FUD-verksamheten så bör denna verksamhet prioriteras och styras med denna verksamhet som förebild. Detta innebär för standardiseringsverksamheten följande.

- Huvudprocessägarna, dvs. HKm och HKn, ansvarar för att Vägverket har en sammanhållen och genomtänkt standardiseringsmedverkan med en prioritering som utgår från en helhetsyn på verksamheten.
- FUD-strategen i generaldirektörens stab ansvarar för standardiseringsverksamhetens grundläggande motiv och utgångspunkter, etablering av lämpliga arbetsformer samt befrämjandet av samspelet med Vägverkets omvärld.

Detta inriktningsdokument beskriver nämnda grundläggande motiv och utgångspunkter.

Med interna FUD-rådet som förebild, som är ett viktigt rådgivande organ till såväl FUD-strategen (inom GDstab) som huvudprocessägarna (HKm och HKn), så etableras ett speciellt **Standardiseringsråd**.

Motivet till att detta råd etableras vid sidan om de etablerade delprocessnätverken är att detta speciella råd har följande viktiga funktioner.

1. Vara ett rådgivande organ till berörd huvud- eller stödprocessägare, dvs. berörd avdelning vid Huvudkontoret (HKx) vid deras prioritering av standardiseringsmedverkan.
2. Möjliggöra effektiv samordning av Vägverksrepresentanternas medverkan och agerande i nationella och internationella standardiseringsorgan.
3. Fungera som ett berednings- och avrapporteringsorgan knutet till verksamheten inom *CEDR TG Standardisation*, i vilken FUD-strategen i generaldirektörens stab dels är ordförande, dels representerar Vägverket.

För att stödja *Standardiseringsrådets* verksamhet etableras ett *Standardiseringssekretariat* i lämpliga former i samförstånd mellan huvudprocessägarna (HKm och HKn) samt FUD-strategen (inom GDstab).

2 Introduktion

2.1 Definition

Med **Standard** avses enligt standarden SS - EN 45 020 *Allmänna termer och definitioner* följande:

- Standard är ett dokument, upprättat i samförstånd och fastställt av erkänt organ, som för allmän och upprepad användning ger regler, vägledningar eller egenskaper för aktiviteter eller deras resultat, i syfte att nå största möjliga reda i ett visst sammanhang.
- Standarder bör baseras på beprövade resultat från vetenskap, teknik och erfarenhet och syfta till att främja samhällets bästa.

2.2 Syfte

Syftet med standardisering är att förenkla verksamheter i samhället. Detta förutsätter därför samarbete och samförstånd mellan företrädare för producenter, konsumenter, handel och olika samhällsintressen. Detta förutsätter också att dessa intressenter deltar aktivt i arbetet genom att satsa resurser och kunskaper samt har erfarenhet och internationell överblick inom sina respektive fackområden.

Standardisering avser att tillgodose behov och önskemål från många olika parter och förväntas att så långt möjligt möta samtligas intressen.

Vid standardisering vägs tekniska, sociala, ekonomiska och andra aspekter samman så att resultatet blir lösningar som stärker konkurrenskraft, öppnar marknader, främjar kvalitet och säkerhet och erbjuder olika parter en gemensam bas för vidare utveckling. Standardisering möjliggör effektiv kommunikation över verksamhets- och nationsgränser.

2.3 Organisationer

Standardiseringsorganisationer finns på global, europeisk och nationell nivå. Se tabellen nedan, som illustrerar detta.

Sverige	SEK	SIS	ITS
Europa	CENELEC	CEN	ETSI
Globalt	IEC	ISO	ITU

De i tabellen använda beteckningarna förklaras nedan.

SEK	<i>Svenska Elektriska Kommissionen</i>
SIS	<i>Swedish Standards Institute</i>
ITS	<i>InformationsTekniska Standardiseringen</i>
CENELEC	<i>European Committee for Electrotechnical Standardisation</i>
CEN	<i>European Committee for Standardization</i>
ETSI	<i>European Telecommunications Standards Institute</i>
IEC	<i>International Electrotechnical Committee</i>
ISO	<i>International Organisation for Standardization</i>
ITU	<i>International Telecommunications Union</i>

Dessa organisationers uppgift är att bistå experter och beslutsfattare med en infrastruktur och en organisation för att kommittéer och arbetsgrupper på olika nivåer ska kunna utarbeta underlag till standarder och sedan också kunna få dessa formellt fastställda.

En övergripande beskrivning av den internationella och nationella standardiseringens organisation återfinns i informationsmaterial hos *Swedish Standards Institute*, *SIS*. Se följande webbplats på Internet:

<http://www.sis.se/>

Standardisering är i dag i hög grad en internationell angelägenhet. Svensk standard grundar sig i stor utsträckning på resultaten från internationell standardisering inom de globala och europeiska standardiseringsorganen.

Samtliga organisationer nämnda ovan är till formen ideella föreningar.

2.4 Juridiskt ramverk

Inom ramen för EU:s s.k. "New Approach"- direktiv används standardisering som instrument för europeisk harmonisering med syftet att åstadkomma en gemensam marknad. De europeiska direktiv som är av betydelse för tillämpning inom vägtransportsektorn är följande.

- (93/36/EEC) *Public Procurement Directive Supply (PPD)*
- (93/37/EEC) *Public Procurement Directive Works (PPD)*
- (92/50/EEC) *Public Procurement Directive Service (PPD)*
- (89/106/EEC) *Construction Products Directive (CPD)*
- (89/336/EEC) *Electromagnetic Compatibility*
- (95/16/EC) *Lifts*
- (73/23/EEC) *Low Voltage Equipment*
- (89/686/EEC) *Personal Protective Equipment*
- (98/37/EC) *Safety of Machinery*

Av speciell betydelse för väghållningsverksamheten är byggprodukt- och upphandlingsdirektiven (*CPD* resp. *PPD*). Den betydelse dessa direktiv har på denna verksamhet beskrivs i Vägverkets publikation 2001:25 *Påverkan och betydelse av europeisk harmonisering styrd av Byggproduktdirektivet och Upphandlingsdirektivet*.

Inför framtiden bör det noteras att två nya upphandlingsdirektiv är fastställda som skall vara implementerade i svensk lagstiftning senast i januari 2006. Dessa är följande:

- Direktiv 2004/17/EG om upphandling av vatten, energi, transporter och posttjänster
- Direktiv 2004/18/EG om offentlig upphandling av byggtreprenader, varor och tjänster

Hur implementeringen av dessa två direktiv är tänkt att gå till beskrivs i Upphandlingsutredningens delbetänkande "Nya upphandlingsregler" (SOU 2005:22).

3 Standardisering för att effektivare nå verksamhetsmål

3.1 Övergripande utgångspunkter

Den vision och verksamhetsidé, som gäller för Vägverket är följande:

Vi gör den goda resan möjlig.

Visionen ska alltid kopplas ihop med verksamhetsidén:

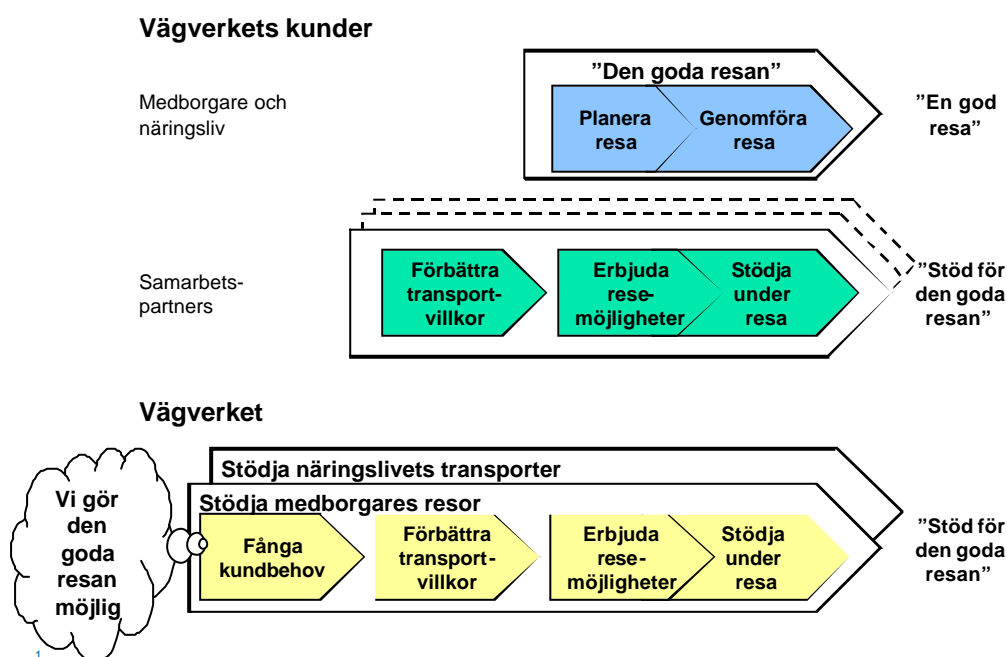
Med människan i centrum skapar Vägverket möjligheter till effektiva, säkra och miljöanpassade transporter för medborgare och näringsliv.

Genom att ge ”stöd till medborgarnas resor” och ”stöd till näringslivets transporter” gör Vägverket tillsammans med sina samarbetspartners den goda resan möjlig. Se *Figur 1*.

Med *Figur 1* som illustration så är de organisationer som omtalas i avsnitt 2.3 att betrakta som viktiga samarbetspartners. Detta är en central utgångspunkt för Vägverkets medverkan i nationell och internationell standardisering.

Vägverkets verksamhet är indelad i två huvudprocesser, som i sin tur är indelade i fyra delprocesser. För att huvudprocesserna ska fungera effektivt finns dessutom fem utpekade stödprocesser. Detta illustreras i *Figur 2*.

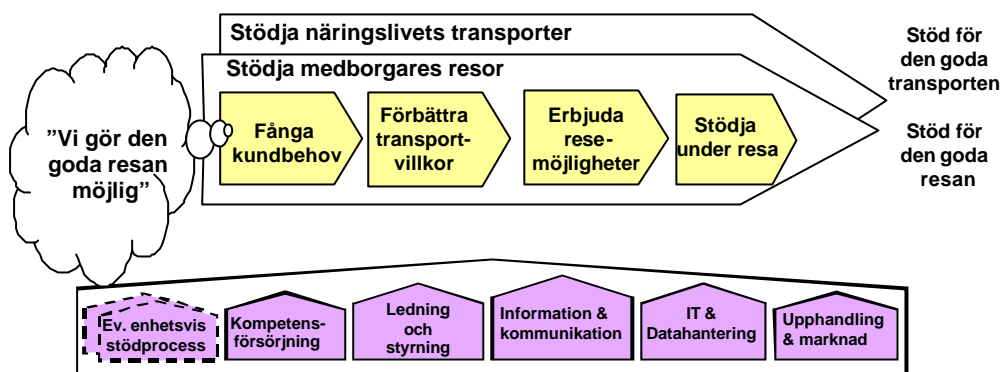
Hur standardiseringsverksamheten är central inom olika del- och stödprocesser beskrivs nedan i avsnitt 3.2, 3.3 och 3.4.

Figur 1 Vägverkets, dess samarbetspartners och kundernas processer.

3.2 Förbättra transportvillkor

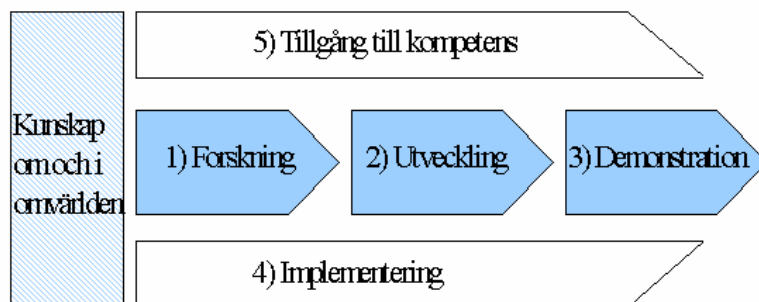
En central verksamhet när det gäller att förbättra transportvillkor är att förändra eller förbättra de prestationer som Vägverket eller dess samarbetspartners levererar mot omvärlden för att utveckla vägtransportsystemet i önskvärd riktning. Detta görs genom att tillämpa den FUD- eller innovationsprocess som är definierad i Vägverkets *FUD-program 2004-2013* (Vägverkets publikation 2003:127). Denna process är illustrerad i *Figur 3*.

Figur 2 Vägverkets huvud-, del- och stödprocesser

Den investering som görs i kunskap och innovation får ingen avkastning förrän uppnådda resultat kommer till användning i större skala. Detta sätter fokus på aktiviteten ”implementering av FUD-resultat”, dvs. ”Aktivitet 4” i *Figur 3*. Denna innefattar en flora av åtgärder som t.ex.:

- Information
- Utbildning
- Beslut av ansvariga chefer
- Nya hjälpmedel
- Regelrevideringar liksom förändring av olika praxis/standarder.

Figur 3 FUD-processen (Innovationsprocessen)

I de fall implementeringen av olika FUD-resultat kräver påverkan av nationell och internationell standard, liksom nationella och internationella reglementen, bör noteras vad som sägs i Riksrevisionsverkets rapport *Effektivare stöd till standardiseringen – regeringsuppdrag (RRV 1997:15)*. I denna rapport betonas sektorsansvariga myndigheters ansvar att genom engagemang i nationell och internationell standardisering säkra skydd av liv, hälsa och miljö. Detta ställningstagande markerar prioriteringar med utgångspunkt från **uppdragsgivarfokus** i Vägverkets styrkortsbaserade lednings- och styrsystem.

En helt ny dimension är på vilket sätt Vägverkets **kundfokus** tas om hand i den nationella och internationella standardiseringsverksamheten. Detta kommer att bli en utmaning för Vägverket i sin medvetna kundorientering.

I *Figur 3* illustreras även att grundvalen för hela innovationsprocessen är att man har tillgång till kunskap om, och i, omvärlden. I detta avseende är det av stor betydelse att kunna hålla sig informerad om den kunskap och de FUD-resultat som redan finns, resp. är att förvänta, inte bara inom Sverige utan även utomlands. Genom att medverka i internationella expertnätverk, som är verksamma inom standardiseringsverksamheten, så skapas indirekt förbättrad tillgång till denna information.

Den kanske viktigaste aspekten är att acceptera internationellt framtagna standarder för att därigenom tillgodogöra sig andras kunskaper och erfarenheter utan att själv inom Vägverket, eller inom den svenska vägtransportsektorn i övrigt, varken behöva bedriva motsvarande FUD-verksamhet eller behöva upprepa andras misstag.

3.3 Upphandling och marknad

Vägverket bör ständigt sträva efter att sänka kostnader genom att aktivt bidra till en fungerande leverantörsmarknad. Genom att göra Sverige till en intressant marknad för utländska entreprenörer, konsulter och materialleverantörer så ökar konkurrensen och därmed sänks kostnaderna. Detta stödjer **internt/finansiellt fokus i** i Vägverkets styrkortsbaserade lednings- och styrsystem.

Internationella standarder har stor betydelse för att avlägsna handelshinder och skapa gemensamma specifikationer på olika områden inom såväl EU:s gemensamma marknad som globalt genom *World Trade Organisation* (WTO).

Sammanfattningsvis är det därför viktigt att internationellt harmoniserade standarder nyttjas på en europeisk gemensam marknad men ibland även på en global marknad när så bedöms vara ändamålsenligt.

3.4 Kompetensförsörjning

Att delta i kommittéer och arbetsgrupper på internationell nivå är viktigt för att skaffa sig personliga erfarenheter, kontakter och nätverk. Detta ökar den ”internationella kompetensen” hos medarbetarna. Att få förtroendet att ingå i sådana internationella arbetsgrupper och nätverk är samtidigt ett kvitto på hög sakkunskap, som samtidigt ger effektiv tillgång till andras kunskap i omvärlden.

I detta avseende är de fora som standardiseringsorganisationerna erbjuder av strategisk betydelse. De är således av betydelse för att nå mål knutna till **medarbetarfokus** i Vägverkets styrkortsbaserade lednings- och styrsystem.

4 Prioritering och styrning

4.1 Roller och ansvar

Då standardiseringsverksamheten har en primär koppling till den innovationsprocess (FUD-process) som illustreras i avsnitt 3.2 ovan, så bör denna verksamhet prioriteras och styras med FUD-verksamheten som förebild.

Detta innebär för standardiseringsverksamheten följande:

- Huvudprocessägarna (HKm och HKn) ansvarar för att Vägverket har en sammanhållen och genomtänkt standardiseringsmedverkan med en prioritering som utgår från en helhetssyn på verksamheten.

- FUD-strategen i generaldirektörens stab (GDstab) ansvarar för standardiseringsverksamhetens grundläggande motiv och utgångspunkter samt befrämjandet av samspelet med Vägverkets omvärld inom detta område.

Föreliggande inriktningsdokument beskriver sistnämnda grundläggande motiv och utgångspunkter.

Detta får till följd att det är FUD-strategens uppgift att vidareutveckla, förvalta och implementera föreliggande inriktningsdokument i likhet med *FUD-program 2004-2013* (Vägverkets publikation 2003:127).

Inriktningsdokumentets placering i dokumenthierarkin framgår av "Bilaga 2" i Vägverkets *FUD-program 2004-2013*.

I konsekvens med detta synsätt gäller att medverkan i, och påverkan av, nationell och internationell standardisering är en verksamhet, som styrs och prioriteras på samma sätt som all annan verksamhet inom Vägverket.

4.2 Etablering av Standardiseringsråd

Med *FUD-rådet* som förebild, som består av representanter från huvudprocesserna, stödprocesserna, målombuden, stöd- och utvecklingsenheterna, resultatenheterna, regionerna, Vägverket Produktion och Vägverket Konsult, så etableras ett *Standardiseringsråd* som blir ett viktigt rådgivande organ till såväl FUD-strategen (inom GDstab) som huvudprocessägarna (HKm och HKn), då rådet omfattar representanter från hela Vägverket.

Motivet till att *Standardiseringsrådet* etableras vid sidan om de etablerade delprocessnätverken är att detta speciella råd har följande viktiga funktioner.

- Vara ett rådgivande organ till berörd huvud- eller stödprocessägare, dvs. berörd avdelning vid Huvudkontoret (HKx) vid deras prioritering. Se avsnitt 4.3 nedan.
- Möjliggöra effektiv samordning av Vägverksrepresentanternas medverkan och agerande i nationella och internationella standardiseringsorgan.
- Fungera som ett berednings- och avrapporteringsorgan knutet till verksamheten inom *CEDR TG Standardisation*, i vilken FUD-strategen i generaldirektörens stab dels är ordförande, dels representerar Vägverket.

CEDR står för *Conference of European Directors of Roads*, vilken är de europeiska vägmyn-digheternas samarbetsorganisation. Se följande webbplats på Internet:

<http://www.cedr.fr/>

Den sistnämnda funktionen för FUD-strategen (inom GDstab) talar för att denne fungerar som ordförande i *Standardiseringsrådet*.

För att stödja *Standardiseringsrådets* verksamhet etableras ett *Standardiseringssekretariat* i lämpliga former i samförstånd mellan huvudprocessägarna (HKm och HKn) och FUD-strategen (inom GDstab).

4.3 Medvetna val av inriktning och ambitionsnivå

Vägverkets engagemang i standardiseringsverksamheten måste vara långsiktigt och val av inriktning och ambitionsnivå för berörda standardiseringsprojekt (kommittéer/arbetsgrupper) måste göras medvetet.

Att definiera vad som är önskvärd påverkan i olika standardiseringsprojekt är upp till berörd huvud- eller stödprocessägare, dvs. berörd avdelning vid Vägverkets Huvudkontor (HKx), att avgöra. Detsamma gäller val av ambitionsnivå för att uppnå detta. Inför dessa beslut bör *Standardiseringsrådets* uppfattning inhämtas. Se avsnitt 4.2 ovan.

I de fall det bedöms ändamålsenligt så måste Vägverket även vara beredd att finansiera medverkan av nationellt unika experter i internationellt standardiseringsarbete för att kunna uppnå önskvärd påverkan.

Vägverkets kundfokusering kan ibland leda till att externa representanter för olika kundkategorier måste erbjudas finansiellt stöd för att kunna delta i standardiseringsarbetet.

5 Information

Relevant information avseende Vägverkets standardiseringsverksamhet ska tillgängliggöras på ”Infarten” - Vägverkets intranät.

Denna information utformas med FUD-strategen i generaldirektörens stab som ansvarig med *Standardiseringsrådet* som viktig rådgivare.

Den praktiska informationshanteringen ombesörjs av det *Standardiseringssekretariat* som omtalas i avsnitt 4.2 ovan.

6 Referenser

Påverkan och betydelse av Europeisk harmonisering styrd av Byggproduktdirektivet och Upphandlingsdirektivet (Vägverkets publikation 2001:25)

FUD-program 2004-2014 (Vägverkets publikation 2003:127)

Effektivare stöd till standardiseringen – regeringsuppdrag (Riksrevisionsverkets rapport 1997:15)